

Glasilo Slovenske Krajine

NOVINE

Prihaja vsako nedeljo.

Cena Novin na celo leto je: doma na skupni naslov 25 D., na posameznega 30 D., v Ameriko 100 D. Cena Marijinoga Lista na celo leto je: doma 10 D., v Ameriko 50 Din. Novine prihajajo vsaki teden, M. List vsaki mesec. Naročniki M. Lista i Amerikanci dobijo kalendar brezplačno, naročniki Novin pa za polovično ceno. Rokopisi se ne dajo nazaj. Rokopise i naročnino pošiljajte na uredništvo ali upravnštvo Novin v Crensovce, Prekmurje.

„Vredništvo i upravništvo Novin je v Crensovcih, Prekmurje.“

Vrednik: Klekl Jožef, vp. plebanos v Crensovcih.

Oglasni (inserati) se tudi sprejmajo. Cena ednega kvadratnega centimetra za ednok en dinar, za večkrat popust. Cena malih oglasov je do dvajset reči 5 Din, više od vsake reči pol dinara. Med tekstom je cena oglasov cm^2 dva dinara v „Poslanom“ tri dinare. Ki naroči 1/4, 1/2 ali celo stran, dobi 25% popusta za edno objavo, za večkratno več. Takso za vse oglase plača upravništvo „NOVIN“.

Katoličanci

g. KLEKL A

Volilci Kleklnovi!

Naša škrinjica je

1.

! prva !

Prekmurci vsi volit!

vsi v boj za zmago naše

KMEČKE ZVEZE

i

Njena škrinjica je prva.

Evangeličanci

g. ŠIFTARA

Svoje kruglice vsi vržemo

Prvo škrinjico.

Fr. K.

Boj Jugoslovanskoga kluba v parlamenti za zmago ljudskih pravic.

1920—1925.

Evangeličanci!

Svoje vere poslanca

ŠIFTAR GEZO

volite!

Njegova škrinjica je

1.
! prva !

našoj državi, boj proti nadvladi Srbov — ki

je vüpala povzdignoti svoj glas za pravice Slovencov i Hrvatov — o šterih so Srbi pravili, da so premaganci, zato morajo mučati, kakšteč njim bodo vladali. Klub je nastope proti kancelparagrafi, šteri je bio naperjeni proti katoličanskoj dühovščini. Sprejeti pa je itak bio, ar je velka večina — tudi Žerjav i Puclovi samostojneži — glasüvala za njega, Ravno tak se je Jugoslovanski klub bojuvao proti „obznani“, šteri je bila namenjena proti komunistom i proti drugoj obznani, štero so izdelali liberalci v Ljubljani. Proti njoj je nastope dr. Hohnjec, ki je med drugim pravo: „Ka pa se je zgodilo v Sloveniji, da je trbalo ukinoti pravni red, da je trbalo pogaziti najbole fundamentalne državlanske pravice, da je trbalo dati našo osebno slobodo v roke policajom...? Jaz toga ne vem i celi narod toga ne ve. Povem pa to, da bo tiste ljudi, ki so izdali obznano, sodo naš slovenski narod...“ Tudi tū neje bilo pomoći, ar je njegov glas bio kak glas kričečega v püščavi.

Glavni boj pa se je sükao okoli ustave. Kakša naj bo? Centralistična, ali autonomistična? Zvün Jugoslovanskoga kluba, ki je že v začetki odločno izpovedao, da je za autonomijo i stem tudi za autonomistično ustavo, so bili samo še nešterni posamezniki proti centralizmi. Velka večina pa se je zbrala okoli radikalov i demokratov i je bila za popolni centralizem. Falio je Radič, ki je s svojimi 50 poslanci doma sedo. Če bi on bio v Belgradu i šo v boj z Jug. klubom, bi se razvijale politične razmere inači. Jugoslovanski klub je izdelao poseben ustavni načrt. Te ne je bio sprejet. Gda je klub vido, da ne pomaga nikše nasprotovanje, ar je premali, nasprotviki pa takši, da ne popustijo, če tudi vidijo, da nemajo prav, je skleno, da parlament zapusti. To je tudi včino i na hrvatski i slovenski narod je izdao proglaš, šte-

roga končava: „Postopanje vlade g. Pašiča i vladnih strank nas je prisililo, da zapustimo skupščino za čas, dokeč se v njoj obravnava i glasuje o ustavi.“

Obečavamo pa ti, ljudstvo, da bomo po sprejetji ustave nadelovali boj v parlamenti i zvün njega tak dugo, dokeč ne izvojuvemo plemenske ravnopravnosti, držabno — gospodarske pravičnosti i slobode vest.

Centralistična ustava je bila sprejeta i to brez Horvatov i večine Slovencov. Za njo so glasüvali srbi, slovenski i hrvacki liberalci i naši samostojni kmetje. Pomenljivo je, da je celo minister Draškovič izpovedao svoje začudenje, da so v demokratskoj stranki najbole hrvacki i slovenski liberalci proti autonomiji, ki bi najbole morali prevideti, da trbe za prihodnji čas šörko autonomijo, če sploh ščemo, da bo državna uprava kelko telko delala.

Jugoslovanski klub se je vrno v parlament. Boj je nadalüvao. Kak se je prle bojuvao proti sprejetji ustave, tak je zdaj začno borbo za revizijo ustave. Od svoje zahteve po autonomiji ne je odstopo. I odločna borba Jugoslovanskoga kluba za načelo autonomije je zarezala globoke bražde. Razsodnejši politiki so pomali prihajali do osvedočenja, da je njegovo stališče pravo, da ma pravico zahtevati to, ka je žela ljudstva, šteroga zastopnik je. Celo radikalni prvaki so njemi dali prav, zednim pa so obsojali Pašičovo politiko. To je povzročilo, da je pokojni Protič z nešternimi prijatelji izstopo iz Pašičovoga kluba i ustanovo lasten klub, s šterim je začno voditi politiko sporazuma treh bratskih narodov Jugoslavije. Vreti je začnolo tudi v muslimanskem klubu, šteri je prle podpisao vlado. Vsigdar močnejša je postala struja dr. Spaha, šteri se je izrekla za autonomijo, kakšo je zahtevalo Jugoslovanski klub. Tak je zgublala Pašičov centalistična politika prijatele. Pašič je spre-

Komaj se je parlamentarno delo začnolo, se je že pokazalo, koga je naš narod poslao v parlament. Samostojni i libralci so se taki vpregli v srbski jarem. Socialisti so pristopili k svojim bratom iz drugih delov države, ravno tak komunisti, narodni socialisti pa niti v račun neso mogli priti. Ostala je ljudska stranka s svojim voditelom dr. Korošcom. Gda so že vse druge stranke iskale zavezničke i se vno ge ponüvale, da bodo podpirale radikale i demokrate i njim pomagale pri deli, četudi bi bilo to na škodo Hrvatov i Slovencov, so ostali poslanci SLS trdni i se neso dali premagati z nikakšimi oblubami. Slo je zato, ali naj bo naša država centralistična ali autonomistična. Dr. Korošec se je s svojimi poslanci izjavil za autonomijo. Za autonomijo so bili tudi poslanci Hrv. lj. stranke i Bunjevci. Ar so teda mele te tri stranke isti program, so se zdržila v Jugoslovanskem klubu, šteroga načelnik je postao dr. Korošec. V klubu je bilo 27 poslancov. To je bila četa, šteri je vüpala napovedati boj za autonomijo — samoupravo — Hrvatske i Slovenije, za enakopravnost vseh treh narodov v

Vsakši, ki izostane od volitev, pomaga svojemi nasprotniki.

vidlo, da ma v dr. Korošci i njegovom klubu nasprotnika, šteroga ne bo mogeo premagati. Zato pa je bio na tom, da bi Korošca pridobro za vstop v vlado. Obečavao je vnogo i pripravljen je včinoti vse, a Korošec je stao trdno i na vsako prigovarjanje je odgovor: prvo je autonomija, zmaga pravic Slovencov i Hrvatov.

Pomali je Pašič tudi z demokrati prišel na zkriž. Razmere so postale za vladno grupo nezgodne i tak je prišlo do toga, da je za 18. marec 1923 razpisala nove volitve za narodno skupščino.

Po teh volitvah je postal politični položaj inačišči. Male stranke so ostale brez poslancov. V Sloveniji je dobila dr. Korošcova stranka 21, vse druge pa 5 poslancov, na Hrvackem se je skoro ves narod odločil za Radiča (dobo je 70 poslancov), v Srbiji pa je Pašič dobo večino. Tak so teda te tri stranke postale predstavitelice Srbov, Hrvatov i Slovencov. Za njimi so prišli demokrati.

Što naj prevzeme zdaj vlado? Jugoslovanski klub ne je šteo iti v njo. Obečo pa je Pašič, da bo podpirao radikalno vlado, če bo ta delala za sporazum, kak ga želejo Hrvati i Slovenci. Pašič, je to obečo. Tudi Radič je bio pripravljen za pogajanja. Ta so se začnola, a Korošec je previdno, da Pašič nema pravoga namena. Zato so pogajanja prenehala. Potom Radič s svojimi 70 poslanci ne je še v Belgrad, gde bi protivladne stranke Pašiča lehko vrgle i same dobole v roke vodstvo, nego podao se je v Anglijo, Rusijo, Austrijo i tam počenjao tiste norije, o šterih smo že govorili.

Politični položaj se je popolnoma spremeno. Muslimanski klub je vido, da vodi dr. Korošec pravo politiko, zato je pristope k njemu. Demokrati so tudi sprevideli, da s Pašičem nemrejo dale delati, zato so se izjavili za sporazum i so stopili v zvezo z Jugoslovanskim klubom. Zemljoradniški klub, džemijet i nemški klub, ki so prile vlado podpirali, ar je spunila njive zahteve, so tudi zapustili Pašiča. I tak je prišla radikalna vlada v menšino i je bila prisiljena, da odstopi. V tom hipu pa se je zgodilo nekaj jako sramotnega. Pribičevič je s svojimi prijatelji izstopil iz protivladnega bloka i s tem iz demokratske stranke, pristope k Pašiči i s tem pomogeo, da je meo večino. Za ceno širaj ministerskih stolčkov se je odao, izdao svoje brate, ki so bili za bratski sporazum v tistem hipu, gda so že stali na pragu zmage. Krivica je nadale vladala.

Blok sporazuma pa tudi ne je miriloval. Ar pa je previdno, da brez Hrvatov ne pride do zmage, do takške večine, da bi lehko prevzeo vodstvo, se je znova obrnil na Radiča, da bi ga pripravo do prihoda v parlament. Kak so se pogajanja vršila, bi bilo dugo pripovedavati. Glavno je, da so Radičovi poslanci začnoli prihajati v Beograd, da je dobo protivladni blok v parlamenti večino, da je morao zavolo toga Pašič podati odpoved i mandat za sestavo vlade je dobo načelnik protivladnega bloka, g. Davidovič. Tak je zdaj prišla do zmage tista ideja, za štero se je bojujalo Jugoslovanski klub od 1. 1920 naprej, za šteroga je pridobilo v dveh letih muslimane, demokrate, Radiča i druge male klube — ideja bratskega sporazuma med Srbi, Hrvati i Slovenci i to je bio prvi stopaj k največjemu zahtevi, od štere ga nikša obluba ne je mogla odvrnoti — zahtevi po autonomiji.

Nova vlada je pomenila konec v dvoboji med dr. Korošcom i Pašičem. Dr. Korošec je bio prvoboritev v boji proti Pašič-Pribičevičevi gospodstvi i koruptnoj politiki. V začetki je bio s svojim klubom sam, pomali pa je pridobio muslimane, Davidovič, Radiča i zdaj je zmaga nad režimom, ki je pripeljal našo bogato državo na rob prepada.

Nova vlada so pozdravili vsi poštene misleči državlani i med vsemi tremi narodi, ki so že štiri leta ječali pod Pašičovim jarmom, je zavladalo veselje. Nova vlada pa je pozdravilo tudi inozemstvo. Angleški list „Near East“ njo je posvetil članek, v šterom pravi, da Anglija pozdravlja novo vlado. List obsaja prejšnjo vlado i veruje, da bo nova vlada vzivala več zavrnjanja. Novo vladi je pisao tudi v francoskem listi „Telegramme“ velki prijatev Jugoslovov, grof Béguen. V članku pravi, da je bio boj proti Pašiču zmelen. Pripoznava, da je dr.

Korošec bio tisti, ki je združil stranke v protivladni blok, šteri je zdaj prevzeo vlado. Pravi, da je dr. Korošec vpliv že od 1. 1918 naprej odlöčilen, i da sledi tradicijam istinskega početnika jugoslovanske misli. — Vlado g. Davidovič je pripoznau kralj, jugoslovanski narodi i tudi velike evropske države. Ar je teda dobila priznanje je lehkō začnola delati.

I delo se je začnolo. Ka je vlada delala i ka je napravila, naj zaenak izostane, ar bi bio popis vsega jako dugi. Za nas je bilo potrebno znati, ka so delali v vladi naši slovenski ministri. V novoj vladi so najmre bili tudi štirje ministri iz Jugoslovanskoga kluba: dr. Korošec za prosveto, Sušnik za promet, dr. Kulovec za kmetijstvo i Vesenjak za agrarno reformo. — Šolske razmere so bile pod Pribičevičevim ministrovanjem že nezgodne. Trbelo je napraviti, da šola postane znova šola. Dr. Korošec je na to delao. Ka je napravo, naj pokaže sodba dr. Markoviča, srbskoga profesora: „V Belgradu na univerzi mam 80 tovarišov visokošolskih profesorov. Tej tovariši so vsi z menov vred odločnega mišlenja, da je dr. Korošec kak prosvetni minister v treh mesecih več včino za Srbijo i Macedonijo v prosvetno kulturnem pogledi, nego Pribičevič v vseh letih, od gda ma prosvetno ministerstvo!“ Za šole v Sloveniji je dr. Korošec podpisao en miljon dinarov podpore. Zdašnji režim je podporo ukino.

Dr. Kulovec je kak minister previdno, da trbe kmečkomi stani pomagati, ar inači propadne. Edna prva naloga je bila, da izdela zakon o poledelskem kreditu i ga predloži skupščini. Sklicao je posebno posvetovanje kmetiških strokovnjakov, ki naj bi najšli način, po katerem bi mali kmet v sili lehko prišel do penze, ne da bi morao plačati za nje velki interes. Po vremenskih neprilikah oškodovanim je odredo podpora. Na Slovenijo naj bi prišlo 900 jezer dinarov. — Tudi Sušnik ne je spao, ali pa samo kadio finih ministerskih cigaret. Na vseh koncih i kraju je gledao, ka bi pozdigno naš zavoženi železniški promet. Dao je popravljati vagone, kupo je šine, dograditi je dao železniške proge. Tudi mi se mamo njemi zahvaliti, da se že lehko pelamo od M. Sobote do Ormoža. Šteo pa je pomagati tudi tistim sirskaškim krajom, ki niso pripovedali zadosta zrna i ga morajo zato privažati iz drugih krajov. Da bi tej kraji falej dobili silje do rok, je predložil ministarski sveti v odobrenje predlog, da se za pasivne kraje (ki ne pridelajo zadosta) v celotni državi: Za Dalmacijo, Črnomorje, Hercegovino, Liko, Zagorje i Slovenijo dopusti pri prevozi silja i mele na železnici 40% popusta od redne tarife. To je dosegno. Prvo delo liberalcov — ki se imenujejo za prijatele ljudestva — pa je bilo, gda so prišli znova na krmilo, da so po posredovanju svojega voditelja dr. Žerjava dosegli razvelavljene te naredbe. S tem so dosegli, da je Slovenija zgubila najmanje 10 milijonov dinarov. — G. Vesenjak je bio kak minister za agrarno reformo na svojem mestu. Z vso odločnostjo je nastopil proti krivičnemu postopanju agrarnih odborov. Odredil je, da se tej odbori razpustijo, ki pa so prizadeti, naj za vsakši slučaj izberejo svoje zavrnjanje. Odredil je vsestransko revizijo po celotni Sloveniji. Za nas Prekmurje je važno, da nam je dan nazaj zemlo i je prepovedao izvoz drv iz Prekmurja.

Ta pa oni si mogoče misli, da je vse to premalo. A premisli naj, da so bili na vladi samo tri mesece. Ka pa se je rūšilo i podiralo, tlačilo v blato i zaničevalo, skozi cela štiri leta, to se ne da popraviti v treh mesecih.

Jugoslovanski klub se je že od vsega začetka bojujalo proti krivicam i nepoštenosti. Veje dr. Korošec že dne 18. sept. 1921 pravo: Gde pride naš čas, bo prvo, da popravimo krivice, ki se jim (najmre našim uradnikom i učiteljem) zdaj godijo i da brez pogleda i smiljenja kaštigamo one, ki tlačijo slobodo mišlenja! Mi bomo spoštivali vsakšo drugo prepričanje, a za one osebe, ki zdaj divljajo proti našim ljudem, ne sme biti i ne bo prizanešenja! V tom pogledu mora kaštigajoča pravica biti slepa i brez srca! Meseca februarja 1924 je poslanec Kremžar v imenu i po naročili slovenskih poslancov Jugoslovanskoga kluba prvi i edini predlagao, naj se sklene nov zakon za zateranje korupcije. Te predlog te ne je bio sprejeti. Gde pa je nastopila Davidovič-Korošcova vlada, je bila prva skrb, da se te zakoni proti korupciji sprejme. Vlada pa je vzela v program i ravno te zakoni je povzročila, da je moral odstopiti. Gospodje, ki so bili prile na vodilnem mestu so se zakona najmre zbojali i so na višjem mestu tak dugo pritiskali, da je morao Davidovič odstopiti.

Znova je zmagala krivica, nepoštenost. Na vlado so prišli stari zatiralci Pašič-Pribičevičevi. Samo v nevolji so bili, ar so meli menšino i so bili tak nezmožni za delo. Pašič se je zato pri-

bližao Korošcu, Davidoviču, jiva s sladkimi rečmi vabilo, da stopita v vlado, zlate oblube njima je delao, samo da bi ga podperala. A brez haska se je trdo. Ar Korošec, Davidovič nestaj vetrnjaka, nesla slabica, ki bi se dala z vsakov občubov podmititi i delati proti načelom, za štere sta se prile borila. Dr. Korošec je odgovor, da nigdar ne stopi v vlado, ki je proti autonomiji, proti bratskimi sporazumi med Srbi, Hrvati i Slovenci, ki je skoz vsa leta tlačila ljudske pravice i pritisnata na narod s svojimi brezsrčnimi naredbami, — v vlado, ki še vladati tudi zdaj ne zato, da bi pomagala ljudestvi, nego samo zavolo toga, da bi rešila nešterne svoje prijete pred zakonom proti korupciji. Dr. Korošec so ponuvali celo malo autonomijo za Slovenijo, če zapusti Hrvate i se pridruži Pašič-Pribičevičevi. On je ostal trden i je izpovedao, da mora biti v našoj državi za vse tri narode, Srbe, Hrvate i Slovence ednaka pravica, zato on nikak ne more privoliti, da bi se delalo brez Hrvatov.

Tak smo prišli do volitev. P. P. Ž. režim ide naproti s strahom, voditeli protirežimskih strank pa mirno i z vüpanjom. Režim dela z občubami, penezi, pritiskom, nasiljem i — s krvov lastnih bratov, ki so zagrešili samo to, da so proti krivičnosti i nepoštenosti, ki so ostali trdni i verni svojim načelom. Protirežimski blok dela merno. Ne pridobiva volilcov s penezi, ar jih nema i se njemi vidi sramotno, da bi kupljivao sodbo ljudestva, ki mora biti pravična. Sile, pritiska tudi ne rabi. Dr. Korošec na večih shodih povdaro, da vsakši naj obdrži svoje politično prepričanje, priporoča pa je, da volumno SLS, ar zdaj neide za načela posameznih strank, nego zato, ali v istini ščemo biti svoji gospodari na svojo zemljo. Ljudska stranka z vüpanjom ide proti volitvam. Z vüpanjem zato, ar je istinsko „ljudska“, ar se je od začetka skoz vsa leta bojuvala za ljudske pravice, za ednakopravnost i sporazum, s šterim ednim je mogoče dosegnoti da zavlada v našoj državi zadovolstvo.

Prekmurci pokazimo njoj svoje zavüpanje i vržimo svoje kruglice v prvo kišo!

**Vsi volilci
Kmečke zveze
na volišče, da bo naša
zmaga vekša!**

**Radiča ne bomo volili ar
Slovenci smo!**

Od tam,
gde Rába mrzla toči
potihovo vale svoje,
še k nam,
gde Müra bistra zvoči
stvorenje vsakše poje:
Slovenci smo!

Od gda
so stali dedi naši
v obrambi guča toga,
ki zdaj
naj zgne v tujoj paši
Horvatov? Spevlo z loga
poprek
po dobi drobne ptice,
šümijo glasno gaji
nad breg
ar kaže vsakše lice,
da v širnom našem kraju:
Slovenci smo!

Na plan!
Prekmurje, kraj slovenski,
zabrali, to ne pusti!
stoj v bran!
za guč, za rod slovenski,
ar cüje s vsakše vüsti:
Slovenci smo!!! Zlatko Pomurski.

Vsakši mora potisnoti pesnico v
vsakšo skrinjico. Što toga ne včini,
bo kaštigani, zvün toga pa je njegov
glas neveljaven. Zato pazite!

Če se što zmoti i odide s kruglicov mimo tiste skrinjice, v štero jo
je šteo spüstiti, sme začnoti še ednak.

**Naša skrinjica je
prva.**

Vsakši naj spüsti v njo kruglico!

Šli bomo vsi i vržemo svojo kruglico v prvo škrinjico.

P. P. Ž.

Hudo je, če se človek potapla i vidi, da se nemre rešiti. Polasti se ga občupnost i zbere vse moči, da bi se rešo — ar smrt je za vsakoga nekaj strašnoga.

Če pogledamo na P. P. Ž. režim i zasledljemo okolnosti, v šterih se nahaja, da smemo primerjati s potapljalcom. Režim je zagazo v valove, ki njemi pretijo s pogubom, smrtjo i to ga naganja, da porabi vsa sredstva, da bi se rešo. Iz tega je tudi razumlivo, da je zmožen izvršavati takša djanja — tudi krivična i nepoštena — kak jih zvršava.

Den 8. februar bo sodba za njega. Da pa ta sodba ne bi bila za režim smrt, sega po dopuščenih i po zakonaj prepovedanih pripomočkaj, da bi si nakloni, tudi prisilo sodnike — narod —, da bi ga sodili milo, da bi zatisnoli svoje oči i njemi pomogli do zmage, štere neje zaslubo.

Glavno sredstvo režima za agiteranje so penezi. Dozdaj je PPŽ potrošo že 800 milijonov prek proračuna. Protesti proti tomu razispavanji ne pomagajo nikaj.

Za penezi pridejo grožnje, pritisk, nasilstva. Što na cinkanje penez ne bo poslušao, naj čuje na vdarse. Teror je po celoj državi velki. Preganjajo se cele stranke i zaperajo njivi voditelji. Radičova je že razpuščena. Voditev nemške stranke je pismeno protestiralo proti nasilju, štero izvršavajo režimski organi nad njegovom strankov. Dr. Spaho je v imeni svojih pristašov kralj poslao protest proti nasilju v Bosni i Hercegovini. Človek bi mislo, da je bar v Srbiji mer. A ne je tak. V vlogih krajaj je še hude, kak pri nas. Protirežimske stranke všečim pregranjajo. Poslanec zemloradniške stranke Moskoljevič je poslao protest za volo terora. Med drugim tudi omenja, da je policija zaprla skoro vse prebivalce vesi Komarič! — Oster protest je poslao tudi demokratični (Davidovič) poslanec Rafajlovič. Pritožbo končava: „Obveščam Vas o tom, g. minister, itak pa izjavlam, da ne delam s tem namenom, da bi se pritožo, ar od toga ne bi meo haska niti jaz niti moji zmantrani prijatelji. Ščem vas samo opomenoti, da takša nasilje, štero izvršavajo Vaši oblastniki, lehko nekšega dneva osvedoči vse nepostavno pregranjane ljude, da njim je rešitev v samocrambi. Pitam Vas, ka bo potom?“

Najbole radodarni so z oblubami. Po volitvaj dobimo vse: zemlo, invalidsko podporo, večno uradniško plačo itd., samo da jih bomo volili. Lepa obluba. A obluba še neje sounitev. I med tem dvojim je včasi takša razlika kak med nebesi i zemlov. — Zakaj pa PPŽ zdaj ne bi mogli spunuti svojih oblub, gda so na vradi i imajo v rokaj vsa sredstva, da bi to lehko včinili? Zakaj komaj po volitvaj? — To si vsakši lehko misli, zato ne trbe razlagati.

Fr. K.

V premislek pred volitvami.

Hartner.

Pri prvih volitvaj, 28. nov. 1920. je poleg naše Slov. ljudske stranke, štere kandidat za Prekmurje je bio g. Klekl, nastopek kak domačin Šeruga s „Prekm. domačov verstvenov strankov.“ Vupao je, da zmaga, če inači ne, že zavolo imena stranke. Mislo si je, da bo „domača“ i „verstvena“ vleklo. A zmoto se je. Dobo je komaj 1497 prekmurskih glasov, izvoljen pa je bio g. Klekl s 5437 glasovi. Lepo ime nas neje presepljilo i odločili smo se za tistoga, o šterom smo znali, da je naš istinski prijatev. Po volitvaj je Šeruga vtihnči i se več na političnem polju neje prikazao.

Pri drugih volitvaj, 18. marca 1923 neje nične nastopo pod imenom domače stranke. Istina je, da sta zvün gg. Klekl i Šiftar kandidata tudi Kuhar i Hartner, a ne kak domačina, nego vpreženiva v tihinski jarem: Kuhar v demokratskoga, Hartner pa v Puclovoga samostojnoga. Pogorela sta oba i izvoljeniva sta bila kandidata Kmečke zveze gg. Klekl i Šiftar.

Prišli smo do tretjih volitev i Hartner si je mislo, ka će bi zdaj on bio prekmurski Šeruga i bi nastopo z domačov strankov. Mišleno včinjeno. Ustanovo je „Neodvisno stranko malih kmetov“, o šteroj pravi, da je edina prava prekmurska stranka i da bo samo ona mela moč rešiti nas Prekmurce i da je tudi samo ona pripravljena boriti se za pravice Prekmurev. Imamo teda pa dve domačivi stranki: g. Kleklovo, ki je že dvakrat odnesla zmago i pa stranko g. Hartnera, ki je zdaj vzkilila i začnola komaj poganjati. Prvo poznamo, ar nega vesi, v šteroj ne bi bila znana i vkorjenjena med našimi

kmeti. Potrebno pa je, da si malo bole na tenko ogledamo, što je g. Hartner, ka šče s svojov strankov i ka njemi je mogoče napraviti?

„Szabadság“, list g. Hartnera, v vsakšoj številki povdarja, da je Prekmurje last Prekmurcov, zato se v njegove posle drugi politiki ne smejo vmešavati, sploh prinas drugi ne smejo priti do reči i ne smejo odločati, kak naj delamo. Dobro. To priznavamo tudi mi. Što bi se o tom rad osvedočo naj pogleda 2. št. Novin (11. jan. 1925). Tam v prvom članki med drugim stoji: „Prekmurje Prekmurcom! se zna v okviri Jugoslavije. Slovenija naj dobi autonomijo, a prekmurje mora biti v njoj posebna oblast — županija“. S tem teda zahtevamo, da lehko opravljamo svoje domače zadeve mi sami. I to smo mi zahtevali že prle, kak g. Hartner i njegov list. A zdaj neščemo svedočiti, što jebole delao za Prekmurje. Odgovoriti trbe najmre na drugo pitanje. Kak je mogoče, da je vstopo Hartner, ki povdarja, da bi meli mi Prekmurci nekšo posebno autonomijo, v Puclovo stranko samostojnih kmetov? Pri zadnjih volitvaj je najmre kandidirao na Puclovoj listi. Što pa da je Puclj, znamo. On i njegovi poslanci so bili tudi med tistimi gospodi, ki so 29. junija 1921 glasovali za centralistično ustavo. S tem so pokazali, da so proti slovenskimi narodi, ar te se je po večini svojih zastopnikov dr. Korošcove stranke izjavio za autonomijo, za samostojnost Slovenije. S tem pa so delali tudi proti Prekmurji, ar če bi bila Slovenija samostojna, če bi mela svojo autonomijo, tak da bi se slovenske zadeve lehkō obravnavale doma, bi Prekmurje prle dobilo posebno oblast i bi se tak prle spunila zahteva, da: Prekmurje Prekmurcom! Hartner pa je itak šo s Puclom i s tem je pokazao, da njemi v istini neje za slobodno Prekmurje. Iz njegovoga postopanja bi se dalo sklepiti, da njemi za drugo neje bilo, kak da postane poslanec. Njegova žela pa je ostala nespunjena. Ar pa pri samostojnih kmetaj neje meo sreče, je obrno Pucl hrbot i začno hoditi po drugoj poti z včpanjem, da bo meo več sreče. Ustanovo je lastno stranko malih kmetov i z njov nastopi pri volitvaj.

All neje smešno, da ustanovi eden milijonar stranko malih kmetov? Istina je, da maju včasi tudi millionari srce za sirmake. Toda ali je bo meo g. Hartner? Jako žmetno. Zakaj pa ga ne meo do zdaj? Pokazao tega neje nindri. Delao je celo nasprotno. Znan mi je eden slučaj, štere to trditev potrjite. Ar se mi vidi potrebitno, ga povem. — Lansko leto, gda se je začnola Širiti po Prekmurji miseo, da bi se postavo v M. Soboti za naše sirmaske dijake zavod „Martinišče“, je on v svojem listi „Szabadság“ pozvalo g. Klekla, da naj plača iz svoje poslaniške plače nekaj jezer dinarov za te zavod. To so zvedili dijaki, ki so znali, da za Martinišče nihče neje telko aldüvao kak g. Klekl, od šteroga je ravno prišla miseo, da bi se zavod postavo. Nekelko se jih je zbral i napisali so na g. Hartnera kak Prekmurca i prijatelja naših dijakov — ar za takšega se je kazalo, da je zahtevalo od g. Klekla podporo — ponizno prošnjo, da bi kak milijonar bar telko daruval za „Martinišče“, kak je dao g. Klekl, ki niti svoje hiše nema, nego se preživila s svojim malov pokojninov i poslaniškov plačov. G. Hartner je pa to prošnjo z mirnim srcem vrgeo v koš i niti odgovora neje dao. Je pokazao s tem lübenec do maloga kmeta? Naši dijaki so po večinoma sini sirmaske starišov, ki nemajo niti telko vrednosti, da bi pošteno preživili svoje družine i tak morajo od svojih vüst odtrgati tiste groše, štere morajo plačuvati za svojim detetom, štero se je podalo v šolo, da bi se tam pripravilo za to, da bi ednok lehko postal vođitev svojega ljudestva. Gda vsakši sirmak daruje svoje prišparane dinare i jih da za Martinišče, ar zna, da je to za naše dijake potrebno, g. Hartner od svojih milijonov neje mogeo odtrgati telko, kak je dao g. Klekl. Što neje prijatev naše mladine, tudi naš prijatev neje, ar naša deca so naša krv, meso iz našega mesa, so nam sorodne duše i ednok postanejo to, kak tak jako potrebujemo — naši voditelji, poštenci uradniki, ki ne bodo delali z nami tak, kak delajo tej, ki so prišli k nam. Ne bodo ravnali z nami tak, ar nas bodo poznali, čeli bodo iz srca naše žele, zdašnji pa toga ne znajo — ali neščelo znati ar so se rodili pod drugimi razmerami.

Ime „stranka malih kmetov“ je samo slepilo. Hartner zna, da so zvün njega i nešternih drugih, ki itak ne bodo z njim volili, ar so se vpregli že v drugi jarem, vsi mali kmetje. Od Pucla se je loči i nastopek pod tem imenom, ar misli, da bo to bole vleklo. A težko bo šlo, ar imena se lehkō spreminjajo, pitanje pa je, ali se spremeni tudi srce. Sprememba imena ne pomaga nikaj; Hartner je glavna stvar, da bi

prišeo v parlament. Ka njega briga mali kmet, ka ljudske nesreče? Ve jih on ne čuti, ar ma vsega zadosta. Če ga ne bi bilo sram, bi priznalo to tudi sam. Ar, ka pa more napraviti eden sam v človek v parlamenti? On pa „Szabadság“ obečava, da bo Prekmurje rešeno, če dobi stranka malih kmetov poslanca. Ja, obečavati je lehko, posebno pred volitvami, a spunuti je žmetno.

Če tudi bi bio Hartner izvoljen, toga nemre včinoti, ka obečava. Korošcova stranka je mela v parlamenti 21 poslancov, podpirali so jo 3 Bujeveci, a njenih zahtev itak nespoščevali. Večkrat so vladne stranke pripoznale, da ma prav i pravico zahtevati, a so se njo vseeno posmehuhale, gda je odločno pozdignola glas za pravice ljudestva. Ka pa šče dosegnoti potom g. Hartner, ki bi bio sam? — Samo bio, ar toga ne dopustimo, da bi bio izvoljen. Mačmo najmre bolše, za štere se odločimo. — Niti do reči ne bi mogeo priti. Kak pa bi potom spuno svoje oblube, kak bi rešo to „sveto“ Prekmurje, kak pomagao tomu sirmaske kmeti, štere s svojim znojom namaka to „sveto“ jezeroletno zemljo i kak bi izvršo telko i telko drugih nalog, štere si je stavo v Szabadság? — Naloge so samo na paperi, izvršavao pa bi jih naj, što bi prišeo za njim.

Čuje se tudi, da bi on vsigdar šo z vladnov strankov, štere bi za njegovo pomoč spunila vse žele i zahteve, štere bi njo on postavo. Tak ie delao nemški klub, ki je meo ne ednoga, nego 8 poslancov. Za svojo podporo so Pašči stavlali razne zahteve. Nekaj časa jih je vlad sprijavala, potom pa pravila svojim pomagalcom, da lehko idejo, če nespoščovali i je postala glūha za njive žele. Ka pa šče Hartner, ki bi bio sam — samostojen, kak je bio po drugih volitvaj Puclj, ki je sam meo svoj klub, ar več poslancov neje dobo i tak je bio samostojen — „mali kmet“. Što pa bi se brigao za njega i što bi poslušao njegove zahteve? Štere vlad pa bi nūcala njegovo pomoč i bi njemi za to morala biti hvaležna? Gda bi njegov glas odločao, da bi štere vlad lehko vladala, te bolše, da taki v začetki odstopi, ali da niti ne nastopi. Ar eden glas večne je za vladu jako žalostna tolažba.

G. Hartner nori sam sebe, gda to govor, šebole pa nori nas. Vleče nas i se njem nikaj ne smilimo, če nas malo bole občutno pocūka. To je vse dobro, samo da bi bio izvoljen. Te bi se nam pa smejo, da smo takši norček. Toga pa ne dožive. Kak je Kmečka zveza zmagala pri dvojih prešnjih volitvaj, tak zmagala tudi dnes. G. Hartneri pokažemo, da nespošč tak slepi, kak si nekak misli.

Narodni blok.

Pod tem imenom so se združili Pašči Pribičevičovi Žerjavovi demokrati. S tem so šteri kazati, da delajo za narod, da so državotvorni, vsi drugi pa so protidržavni.

Kak prazno i brez pomembno pa je to ime, nam kaže postopanje teh prijateljkov. Za narod, za državo njim ne, nego samo za lastne haske. To se vidi že iz toga, da nastopajo eden proti drugom i se borijo za to, što bi bio vekši gospod. Prišlo je celo tak delač, da so „narodni blok“ razdri. Radikali zvrčajo vso krvodo na demokrate, tej pa na radikale. Pošteni ljude pa pri tom trpijo.

Tak duže ne sme biti. Če so že vnoži Srbi spoznali, da Pašč — Pribičevič več nesti za vladu, moramo sprevjeti tudi mi. Pašč vsakši den izgubla več svojih pristašov. Loč se je od njega cela Jovanovič i se je odpovedao predsedništvi parlamenta.

Naša rešitev je v Slov. ljudestvu stranki, ona se bo bojuvala za naše pravice.

Naša škrinjice je prva!

Ne dajte se zapelati od oblub!

Radikali i demokrati vidijo, da njim sega voda že do grla. Zato obečavajo vse, da bi se rešili. Že tretjikrat obečavajo. Skozi vsa leta so bili na vladu i niti edne svoje oblube nespoščili. Ravnatak bo zdaj. Zakaj pa samo obečavajo? Ve so pa na vladu i majo vso oblast v rokaj! Gda pa bodo sprijavali svoje oblube, če jih zdaj nemrejo, ali neščijo? Nigdar ne! Obečavanja so samo zato, da bi metali nam pesek v oči. A ne bodo. Pokažimo, da njim ne verjemo! Naša škrinjica je prva!

Pot nasilja i krvi.

Trije meseci volilne borbe bodo zapisani v zgodovini Jugoslavije s krvjov. Od novembra preminčega leta i do februara tega leta nas teži roka krivičnosti, nepoštenosti, bije nas bič nasilja i pritiska.

Nasilje vlada vsešicom od severne meje Prekmurja dol do najjužnejše točke Macedonije, od Jadranskoga morja pa do zadnje vesi v Bački i Banati. Od vseh strani prihajajo poročila o nasilstvu, štero se spreminja že v grozodejstva. Zemloradniški klub je prejeo iz Bosanske Gradiške poročilo, da so v Banjaluki i drugi bosanskih varašaj zaprli vnogo opozicionalnih pristašov i da jih držijo v zaporaj čisto nage pri zdprtih oknjah. Ponoči pa jih žandarje vodijo nage na sprehođ po ogradi v najhujšoj zimi i mrazi.

Tudi krv je tekla. Dr. Krafta voditela nemške stranke v Vojvodini so do mrtvoga razmesarili i je malo vūpanja, da bi ostao pri življenji. Davidovičovog poslanca Popoviča pa so zagiftali i leži v smrtnoj nevarnosti. Takših slučajov je na stotine.

I ober vseh teh divje gleda PPŽ. z zdignjenov rokov, da vdari ne nas zadnji krat i nas zdrobi v prah.

To pa se ne posreči. Dnes je naš den. Zdaj bomo pisali mi sodbo i to sodbo železne roke pravice, ki naj kaštiga vse krivice, ki naj maščuje prelejano krv naših bratov, ki so trpeli samo zato, ar so se vūpali postaviti proti krivicam, proti zatieranji.

Te naša sodba ne bo protidržavna, kak bi mogoče pravili prijatelji krivičnikov, nego ta sodba bo — sveta; ar z njov rešimo svojo domovino tistih, ki jo rūšijo že pet let. To sodbo moramo izpovedati, ar svojo domovino lübimo.

Dužnost vsakoga izmed nas je, da se sodbe vdeležimo, da sodimo po dūšnoj vesti brez pogleda na podkūpūvalce. Podkūpuvanje je sramotno! Šebole sramotno pa je dati se podkūpiti.

Pred volitvijo naj vsakši pomisli, da je dr. Korošcova stranka 5 let stala v boji z našimi zatiralcji PPŽ. režima. Sto to premisli, njemi ne bo žmetno spustiti kruglice v prvo škrinjico.

Groženj se ne bojte.

Agitatori P.P.Ž. režima hodijo okrog i gde zlepa nikaj ne dosežejo, tam grozijo. Med drugim tudi pravijo, da jaj nam po volitvaj v uradaj, če ne bomo volili radikalov ali demokratov. Ne brigajte se za te grožnjo. To so samo prazne reči i nūcajo jih zato, ar so v zadnjoj sili. Prestrašili bi vas radi, tak da vi ne bi vūpali po svojoj vesti voliti, nego bi vrgli krušlico v radikalno ali demokratsko kišo, tudi bi znali, da delate s tem veliko norost. Iz straha bi to napravili. — Pretenj se nam ne trbe bojati, ar je zakon v našoj državi. Če te zakon zdaj tlačijo, je žalostno. pride pa čas, gda jih bo te zakon težo. I te čas je bluzi. Po volitvaj gotovo pride, ar velka večina vseh treh narodov Jugoslavije je sprevidela, da so PPŽ. rūšiteli naše države. Pred zmagov sam. V zadnjem hipi se ne dajmo premagati, ar s tem bi škodili svojoj domovini i sebi samom.

Ljudska stranka (l. škrinjica) je tista, ki se je bojuvala i se bo bojuvala za naše pravice. Za njo oddajmo svoje glase.

Na »Régi nota, régi tánc« Szabadság-i.

Te list, ki ma za seov komaj dve leti, postaja če duže bojevit. V svak-

šoj številki da po eden ali dva strela na svoje nasprotnike, največkrat, pa na voditele naše Kmečke zveze, na poslance Jugoslovanskoga kluba od dr. Korošca dol do g. Klekla. Zakaj njemi je ravno naša stranka na poti, je razumlivo. Ona ma za seov 90 odstotkov naroda, to pa gospodom pri Szabadsági ne po voli, ar bi oni radi na sebe navezali nas vse, iztrgali bi nas radi iz naše krščanske stranke i nas spravili pod vodstvo moža, šteri je bio pred poldrūgin letom prijateo voditela samostojne kmečke stranke, g. Pucla, ki neje zapušto za seov ravno prijetnih spominov i njemi bije zato že skoro zadnja vūra političnoga življenja. Drugi strank se tak ne boji, ar neso tak močne.

Proti boji nimamo nikaj. Borba naj bo, a mora biti poštena. Bojuvati se z lažmi, s krivičnim napadanjom ne je delo za poštenoga človeka, ravno tak ne za pošten list. „Szabadság“ pa rad na vse to pozabi. Od tistoga časa, da je g. Hartner, ki ma pri listi odločilno reč, ustanovo novo stranko i nastopo kak kandidat pri bližnjih volitvah, se Szabadság večkrat zaleti. Brez poglega na pravo i levo dere naprej i pri tom zapušti vnogo sledov, ki jemi neso ravno v čast.

V 3. številki se je spravo nad dr. Korošca, ki je na shodi v M. Soboti govor. Zakaj se je spravo nad njega, je razumlivo. Gospodom okoli Hartnera gotovo ne bilo po voli, da se je na zavupniškom sestanku Kmečke zveze zbral do 2000 ljudi. G. Korošca pa tak nimajo radi. Zato pa so v „Szabadság“ pod „Régi nota, régi tánc“ (Stara pesem, stari ples) dr. Korošci i shodi posvetili par rendic. Pišejo. Zadnjo nedelo so klerikalci v M. Soboti držali shod, i ob toj priliki je g. general dr. Korošec napro (sprožo) stare strüne, znova je začno popevati staro klerikalno pesem: dobite autonomijo, znižamo dače, deležni bote vsefele zemelskih i nebeskih dobrat, celo g. Bog vas blagoslovi, samo glasujte 8. februar na klerikalno stranko Tak piše Szabadság. Ka pa je govor dr. Korošec, lehko čtete v 3. stev. Novin, gde je objavljeni celi njegov govor.

Kakši namen ma „Szabadság“, je očividno. Smešiti še Slov. lj. stranko i njenega voditela, šteri je s svojimi poslanskimi tovariši taki od začetka šo v boj za autonomijo — samostojnost — Slovenije. I za to se je bojuvao do zdaj i se bo bojuvao tudi za naprej, dokeč je ne dosegne. Dr. Korošec je istinsko omeno autonomijo v svojem govoru. Pravi najmre: „... Trdnost ščemo dati državi, z drugimi deli države ščemo ostati v edinici, doma pa ščemo biti autonomni, ščemo doseči svojo srečo.“ To so reči, štere Szabadság zasmehuje. To pa njemi ne pomore do zmage. — Ka je bolše, da se človek obrača kak veter piše, ali da ostane stanoviten, kelkošteč mora prenati zavolo svoje stanovitnosti. Ali je bolje hvalevredno, da človek menjava svoja načela, tak da ka njemi je bilo prle sveto, tomi napovej boj, da se vpreže v jarem, šteroga je prle najbole sovražo, ali pa to, da ostane pri svojih načelaj i se bojuje, dokeč ne zmaga? Znam ka odgovorite. Da je bolše i bole hvalevredno drugo. I to je tudi istina. Gospodje pri Szabadsági pa pravijo inači. Pri njih je prvo bolše i prvo vekše hvalevredno. Zakaj? Ar so nešterni gospodje, ki so blüzi Szabadság, sami tak delali. Zapuštili so stranko i vstopili v drugo, zbrisali svoja načela i druga zapisali. Znano je, da je eden izmed njih pri zadnjih volitvaj kandidero na listi samostojnih kmetov (stranka Puclova). Po volitvaj pa jo je zapušti. Z nova bi pitali: zakaj? Mislim, da se ne bom moto, če odgovorim, da zato, ar ne je bio zvoljeni. To je bio zadosten vzrok, da je za-

tajo načela, na šteri je prle prisegao i zdaj proba srečo z drugov strankov. I če še zdaj ne bo zvoljen? Ka!? Bo pa šo dale. Ve je pri nas telko strank, da si človek lehko zbira. — Tem gospodom fali teda stanovitnost. I zato bi radi, da tudi drugi ne bi meli, da bi tudi drugi skakali iz ednoga kraja v drugoga i obračali kepenik svojega svetovnoga — političnoga — prepričanja, kak bibole kazalo. Ta žela pa se njim pri Slov. ljudskej stranki ne spuni. Ona ne je takša, da bi vodila svoje kotrige za nos vsakši den z drugimi oblubami. I tudi dr. Korošec ne je človek, ki bi se špilao s svojimi političnimi nazorom kak mačka z mišjom. Toga njemi zdrava pamet i čut poštenosti i pravičnosti ne dopušti.

Dr. Korošec i z njim ves slovenski narod, ki njemi je pri volitvaj zavupao je po prvih volitvaj šo s svojimi poslanci v Beograd i tam je povedao, da zahtevamo samostojnost Slovenije v mejaj Jugoslavije, to zahtevo je ponovo po drugih volitvaj i ponavljao jo je do dnesden. I što je krv, da je njegova zahteva, ostala samo zahteva ne pa tudi izpunitev, bomo v kratkom čuti. Mislim, da tudi „Szabadságovi“ prijateli ne bodo brez vsake krvide.

Zasmehuwanje dr. Korošca i njegovih oblub g. Hartneri ne bo pomagalo do zmage. Mi najmre znamo, da ka g. Korošec oblubi, tudi spuni kak friško bo samo mogoče, ne vemo pa i tudi ne vūpamo, da bi mogeo i šteo g. Hartnar spuniti, ka nam zdaj pred volitvami obečava. Dr. Korošca poznamo i zato oddamo 8. februar glaše njegovo stranki (g. Klekli), ki ima prvo škrinjico.

Fr. K.

Glasi.

Slovenska Krajina.

Podpisani izjavljamo, da smo odstopili od kandidatne liste g. Hribarja, ar smo bili zapeljani i da ostanemo verni našoj SLS. ali Kmečkoj zvezi. To smo naznanili tudi že sodišči. Martin Sobočan iz Srednje Bistrice, Jožef Kelenc, Štefan Krampač i Martin Balažic, vsi iz Gornje Bistrice.

„Novine“ dobijo dnes tudi vsi naši nekdajši naročniki. Prosimo, da nam teh „Novin“ ne pošlete nazaj, nego jih date šteti vsem svojim znancem i prijatelom.

Delavci važno za vas! Za „Državno imanje Belje“ se potrebuje več jezero delavcov. Plača je dobra i tudi delavci naj se pridejo pogajat samo dobrati! Razvuzdanih grobijanskih i pijanih najbole pa zapravljivih delavcev se ne vzeme! Opomina se vse delavce, da ne bodo poslušali lažnivce, ki proti rovajo i bi vas radi zapeljali ali odvrnoli od dobrega zaslужka. Pogajat se pridite k gosp. Kereci i Gašpari, Vereni (invalid), Ružiči i Kerec Štefani v Prosečkoj vesi. Nadale v Brezovcih pri Šentlavci i Žibrik Ivan, v Tropovcih pri Kerčmar Franci (invalid), v Vidoncih pri Kerec Mihaili (invalid), v Pečarovcih pri Palatin Aleksanderi i v Markovcih pri Matuš Janezi. Za druge palere, ki bodo zvün goraj napisanih nabirali delavce se bo itak zvedelo. Vsaki delavec more prinesi novo knjižico ar stare vogrske se ne vzemejo.

ZAHVALA.

Vsem onim, ki so nam ob prebridki izgubi našega preljubljenega soproga in očeta izrazili občutje in sožalje, izrekamo tem potom našo odkritosrčno zahvalo.

D. Lendava, dne 3. februar 1925.

Vdova Eleka Karabélyos in otroci.